

RIIGIKOGU

IV koosseis.

VIII istungjärk. 203. koosolek. 18. detsembril 1931.

Sisu:

1. Päevakorra muutmine ja täiendamine.
2. Maksustamiskorralduse seadus — II lugemisel.
3. Maksustamiskorralduse seaduse maksmapanemise seadus — II lugemisel.
4. Administratiiv-sissenõudmise seadus — I lugemisel.
5. Eesti ja Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu vahelisele piirivahejuhtumiste lahendamise kokkuleppele juurdelisatud protokollu muutmise protokollu kinnitamise seadus — III lugemisel.
6. Jõuvankrite seaduse § 15 muutmise seadus — III lugemisel.
7. Patendimaksu tariifi muutmise seadus — II lugemisel.
8. Välismaksuvahendite liikumise seadus — I lugemisel.
- 9 ja 11. Palkade vähendamise seadus — I lugemisel.
10. Järgmise koosoleku määramine.
11. Sisupunkt 9. järg.

Koosoleku avab esimene abiesimees
M. Martna kell 10.25 min.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach**.

1. Päevakorra muutmine ja täiendamine.

J. Teemandi ettepanekul paigutatakse 5. päevakorra-punkt 1. punktiks ja 6. päevakorra-punkt — 2. punktiks; juhatusel ettepanekul täiendatakse päevakorda järgmiste punktidega:

7. Välismaksuvahendite liikumise seadus — I lugemisel, 8. Palkade vähendamise seadus — I lugemisel, 9. Eesti Apostliku õigeusu kiriku (liidu) kinnisvarade korraldamise seadus — I lugemisel.

2. Maksustamiskorralduse seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **J. Teemant**.

Juhataja: Seaduseelnõu paragrahvide teksti ettelugemine jääb ära. Seaduseelnõu kavatsen hääletada osade viisi.

Pealkiri ja 1. osa — §§ 1—25 — võetakse vastu.

(2. osa §§ 26—71.)

Aruandja **J. Teemant**: Lugupeetud rahvasaadikud! Et igasugust kahtlust ära hoida selles küsimuses, kas on võimalik maksukohuslastel osa võtta komisjoni istungitest, ärimaksu komisjonist ja tulumaksu komisjonist, kui arutatakse vastulauset, siis teeksin ma ettepaneku,

§ 71 teine lõige juurde lisada järgmise sisuga: „Vastulause arutamise ajast teatatakse vastulauseandjale vähemalt nädal aega enne arutamist selleks, et ta komisjoni istungil oma huvisid kaitsta võiks.“

J. Teemandi ettepanek võetakse vastu.

2. osa — §§ 26—71 — võetakse vastu ühes-parandusega.

3.—8. osa — §§ 72—163 — võetakse vastu.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

3. Maksustamiskorralduse seaduse maksmapanemise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **J. Teemant**.

Pealkiri võetakse vastu.

Juhataja: Ma kavatsen ka selle seaduseelnõu osade teksti ettekandmise ära jätta ja hääletada seaduseelnõu osade kaupa.

I osa võetakse vastu.

(II osa.)

Aruandja **J. Teemant**: Seaduse II osas on öeldud, missugused seadused kaotatakse. Ma paneksin ette, täiendada maksustamiskorralduse seaduse maksmapanemise seaduse teine osa 12. punktiga järgmises redaktsioonis: „12) Lõivuseaduse (VSK. 5. k. 1914. a. v. a.) § 271 märkus 4 ja § 273 märkus 2.“

Juhataja: Kuna ettepanek on aruandja poolt tehtud, siis see eraldi hääletamisele ei tule.

II osa võetakse vastu ühes aruandja parandusega.

III—XII osa võetakse vastu.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

4. Administratiiv-sissenõudmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja J. Holberg: Kohtuministeeriumi juures olev komisjon, kes peab eestistama veneaegseid seadusi, võttis ümbertöötamisele „kroonu vastuvaidlemata sissenõuete seaduse“. Kui komisjon hakkas seda seadust eestistama, siis leidis, et seadus ei ole otstarbekohane, sisaldab 375 paragrahvi, mis on ajast ja arust läinud. See paragrahvide suur hulk oli tingitud Venemaa suurtest distantssidest ja elamute kaugustest j.n.e. Nii et ei olnud mõtet seda suurt veneaegset seadust eestistama hakata, vaid komisjon asus seisukohale, et tuleb välja töötada uus seadus, mis kannab administratiiv-sissenõudmise seaduse nime.

Üldkomisjon, arutades seda seadust oma pleenumis, tegi olulisi muudatusi, millised märgitud seletuskirjas; suuremalt osalt ühines komisjon Vabariigi Valitsuse poolt esitatud alustega ja redaktsiooniga. Teen ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

5. Eesti ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vahelisele piirivahejuhtumiste lahendamise kokkuleppele juurdelatud protokollide muutmise protokollide kinnitamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Rei puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni abimees J. Klement.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega paragrahvide viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja J. Klement: Kuna seaduseelnõu on läbi vaadatud redaktsiooni komisjoni poolt, teen ettepaneku, seaduseelnõu lõplikult vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

6. Jõuvankrite seaduse § 15 muutmise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Jõeäär: Seaduseelnõu on läbi vaadatud redaktsiooni komisjoni poolt, ja ma kannan selle teksti ette parandustega, mis vastu võetud redaktsiooni komisjoni poolt.

Võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega seaduseelnõu pealkiri ja tekst eraldi ja terve sisu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

7. Patendimaksu tariifi muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja O. Suursööd.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

8. Välismaksuvahendite liikumise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja O. Suursöödi puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni esimees J. Soots.

Aruandja J. Soots: Käesolev seadus on üks neist, mis kutsutud välja praegusest erakorralisest majanduslikust seisukorrast. Hiljuti võttis Riigikogu vastu seaduse, mis korraldab välismaksuvahendite liikumist. Hiljem selgus, et selle seaduse elluviimisel on tekkinud mõnesugused raskused. Nimelt oli kavetatud, et välismaksuvahendite liikumist korraldab Vabariigi Valitsus oma määrusega. Kui aga Vabariigi Valitsus seda oma määrusega hakkas korraldama, siis sattus tema vastollu maksvate seadustega. Kui täpselt käia maksvate seaduste järele, siis näiteks oleks tulnud neilt, kes välisvaluutat sisse toovad, raha konfiskeerida ja neid trahvida. Vabariigi Valitsus arvab aga, et trahvida küll tuleks, aga konfiskeerida oleks ebaõiglane. See seaduseelnõu oli rahaasjanduse komisjonis arutusel. Rahaasjanduse komisjon üldiselt ühines selle seaduseelnõuga, tegi aga selles siiski mõningad parandused. Nimelt kõigepealt oli Vabariigi Valitsus arvamisel, et kuna tema on teatud määrused maksuma pannud juba novembrikuul, siis see seadus peaks maksuma hakkama alates novembrikuust. Rahaasjanduse komisjon leidis aga, et sarnane tagantjärele seaduse maksmapanemine ei ole soovitatav, ja arvas, et seadus peaks maksuma hakkama tema vastuvõtmisega. Siis on ette nähtud ka

karistuse paragrahv. See on komisjoni poolt redigeeritud nii, et inimene võetakse vastutusele käesoleva seaduse rikkumise pärast ja mitte määruse rikkumise pärast. Need oleksid olulised muudatused, mis rahaasjanduse komisjon tegi, teised on redaktsioonilised. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

9. Palkade vähendamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. Tonkman'i puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni esimees J. Soots.

Aruandja J. Soots: Käesolev seadus on välja kutsutud meie riigi majanduslikult raskest seisukorrast. On selgunud, et käesoleva aasta eelarvet on valitsusel raske ots otsaga kokku ajada, ja sellepärast on Vabariigi Valitsus esitanud Riigikogule terve rea seadusi, mis ühest küljest peavad riigi sissetulekuid suurendama ja teisest küljest väljaminekuid vähendama. Käesolev seadus kuulub niisuguste hulka, mis peab riigi väljaminekuid vähendama. Tema peab vähendama seda summat, mis riigiteenijate paljaks ära kulub. Vabariigi Valitsus on välja arvanud, et käesoleva seaduse alusel toimepandud kärpimine annaks üldse 1.100.000 krooni. Kuna aga meie ametnikkude palgad võrdlemisi siiski madalad on ja teiselt poolt elukallidus terves meie riigis ei ole ühesugune, siis on Vabariigi Valitsus tarvilikuks pidanud riigiametnikka jagada teatavatesse kategooriatesse selle järele, kus nad elavad, kas Tallinnas ja Nõmmel või mujal. Tallinnas ja Nõmmel on elu kallim, seepärast siis Tallinna linn ja Nõmme linn on arvatud erilisse ringkonda, kus palgasid vähem kärbitakse. Kõik teised linnad, alevid ja vallad on arvatud teise ringkonda, kus palgasid rohkem kärbitakse. Kõrgematel ametnikkudel kärbitakse Tallinnas ja Nõmmel 15%, mujal 20%, ja alamatel ametnikkudel Tallinnas ja Nõmmel — 2% ja mujal — 4%. Need arvud, mis ma ette kandsin, näitavad seda piiri, milles kärpimine liigub. Tallinnas 15—2%, mujal 20—4%.

Käesolev seaduseelnõu oli rahaasjanduse komisjonis arutamisel. Rahaasjanduse komisjon üldiselt ühines selle seaduseelnõuga, tegi paranduse, et see seaduseel-

nõu peab hakkama maksma 1. jaanuaril 1932. Teised parandused on redaktsioonilised. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

J. Fuks: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! See, mida maa nii kaua on oodanud, on nüüd Riigikogu ette jõudnud. Valitsus on otsustanud riigiteenijate palgasid vähendada ja on esitanud Riigikogule paljade vähendamise seaduse. Selle seaduse seletuskiri ütleb, et palgasid vähendatakse riigikassa rasket seisukorda arvesse võttes, ja vähendatakse palku 90-kroonilisest kuu-palgast alates, kuna alamapalgalist jääb palk kärpimata. See kärpimine, mille Vabariigi Valitsus esitanud, annab riigi eelarves aastas ümber 110 miljonit kokkuhoidu. Kui veel selle kava kohaselt kärbitakse palku eriotstarbeliste kapitalide alusel tegutsevate äriliste ettevõtete ja riigi teiste ettevõtete, nagu pankade j.n.e. ametnikkudel, millest arvatakse veel 10 miljonit senti kokkuhoidu saavat, siis oleks kokkuhoidu aastas ümber 120 miljonit senti. Kui nüüd üksikasjalikult vaadata tabelit ja kava, mis Vabariigi Valitsus on esitanud, siis näeme, et neil ametnikkudel, kes saavad 9.000 kuni 12.000 senti kuus, võetakse maha 2%, see on 180 kuni 240 senti kuus, 12.000 kuni 14.000 senti saajatel arvatakse maha 3%, mis teeb välja 360 kuni 420 senti kuus j.n.e. Nii tõuseb see palgakärpimise tabel. Näiteks 20.000 senti saajatel võetakse maha 6% ehk 1.200 senti kuus. Kui silmas pidada seda, et riigiteenijad peale palga saavad veel perekonna-abiraha, arstiabi, vanusetasu, mis käesoleva seaduse alusel jääb puutumata, siis näeme, et valitsuse ettepanek riigiteenijate palka vähendada annab õige väikese summa, annab niivõrt väikese summa, et see teeb välja ametnikkude paljast 3% või veidi rohkem. See väike kärpimine, mida praegu valitsus ette võtab, ei aita parandada meie riigikassa seisukorda ega teiste kodanikkude rasket majanduslikku olukorda. Valitsus on seda teinud midu moeks, nagu ajalehedki seda kirjutavad, et kogumehed saaksid maale minna ja öelda, vaadake, meie oleme riigiteenijate palka kärpinud. Niisama läheksid sotsialistid ja ütleksid — meie ei lasknud kärpida.

Kui vaatame edasi meie riigi majanduslikku olukorda, siis näeme, et seisukord ei ole kuigi roosiline. Kui rahaasjanduse komisjonis kaupade sisseveo korralduse seadust arutati, oli meil võimalus saada härra

Majanduseministrilt täpsemat informatsiooni riigikassa ja meie majandusliku seisukorra üle. Härra minister peatus eeskätt meie tööstuse juures. Muidugi härra ministril kui kaubandus-tööstuskoja endisel tegelasel on tööstuse olukord paremini teada kui meie põllumajanduse raske olukord. Härra minister märkis sel puhul, et meie tööstus on pidanud viimase kolme aasta jooksul kriisi sunnil minema tagasi ning tõmbama kokku tööliste arvu. Ühenduses tööstuse raskustega ütles härra minister, et annab ennast tunda töövõimaluste leidmise vähenemine, mis nüüd väljendub töötute arvu kasvamisest. Järjekindlalt on riigis töötute arv raske majandusliku olukorra tõttu kasvanud.

Elu maksimumi indeksi juures peatudes tähendas härra minister, et alates 1930. a. novembrist on elumaksimum langenud võrreldes 1913. aastaga. Kui ta võttis 1913. a. elumaksimumi indeksiks 100, siis oli härra ministri andmete järgi 1929. aastal indeks 115, 1930. aastal 100 ja 1931. aastal 92. Härra minister tähendas ka, et meie tähtsamad väljaveoained on vähenenud suurel määral, kujunedes meie riigikassa kahjuks. On langenud iseäranis viimase kolme aasta jooksul meie valmissaaduste väljavedu. 1929. a. 9 kuuga ekspordeeriti 27 miljoni krooni eest, möödunud aastal — 26 miljoni krooni eest ja 1931. aastal kõigest 13 miljoni krooni eest.

Üldise kitsikuse tõttu on raudteedel vähenenud reisijate arv, ja kõik majanduseelu raskused avalduvad silmatorkavalt ka meie riiklikus majapidamises. Seda näitab meile ilmselt meie riigikassa seisukord.

Tähtsamad otsekohesed maksud on suurenenud 170 tuhande krooni võrra. Otsekohesed maksud on ju sarnased maksud, mille maksmisest kodanik ei pääse, ja kui ta jätabki need maksmata, siis, nagu kevadel härra Majanduseminister oma eelarve-kõnes ütles, riisutakse need sisse. Võrreldes tulused kaudsetest maksudest selgus, et ka need on vähenenud ja kaudsete maksude juures on üldiselt tõusu olnud ainult mõnel üksikul alal.

Kui vaadata meie riigi majapidamise tulused, näeme, et need on igalpool andnud meile käesoleval aastal vähem tulu, kui eelarves ette nähtud. Nii on piirituse monopol andnud 50 tuhat krooni vähem sissetulekut. Riigi kapitalidelt — 438.000 krooni, riigimaad ja hooned, metsad ja veed on andnud vähem 253.000 krooni ja raudtee — 404.000 krooni. Sellega annavad käesoleva aasta tuludes riigi ettevõt-

ted ja varandused pea puudujäagi, mis kokku näitavad vähenemist ministri andmete järgi 1.410.000 krooni. Et aga väljaminekud on kokku tõmmatud, siis oli minister arvamisel, et võib-olla need vähenemised nii kohutavad ei ole. Ministri andmetel selgus, et 1. oktoobriks ei ole laekunud pooltki osa riigi tuludest, vaid ainult 47,7%. Kulused on aga rohkem tehtud 0,2%, kui eelarve ette näeb. Ja kuna härra minister arvas, et raskem aastaaeg — talv — ees seisab, mis nõuab rohkem väljaminekuid, nagu töötatööliste toetamine j.n.e., siis arvas härra minister, et on oodata veel erakorraliste kulude suurenemist. Minister ütles, et riigikassa tagavarad on otsas, ja kui siin küsimine esitati praegusele Majanduseministrile, kas on riigikassa ametnikkude palkade väljamaksmiseks laenanud raha Eesti Pangalt, siis Riigikogu sellele vastust ei saanud.

Kui meie aga vaatame käesoleva aasta eelarvet, siis näeme, et käesoleva aasta eelarve kohta andis minister seletust niisama puudulikult. Majanduseminister Pung tähendas tulevase aasta eelarve kohta, et seal samuti 8 miljonit krooni puudujäiki.

Kui maanteede kapitali eelkrediidi vastu võtsime, siis tähendati, et 250 miljonit senti on tulevase aasta eelarves kärbitud maanteede ja sildade peale minevaid summasid.

Meil, vastasrinnas olles, pole teada üksikasjad tulevase aasta eelarve kavas, võib-olla on palju summasid kärbitud, mis oleksid riigi ülesehitavaks ja loovaks tööks tarvis, nagu summad magistraalkraavide kaevamiseks, jõgede süvendamiseks j.n.e. See Majanduseministri informatsioon anti siis, kui oli arutamisel Kaupade sisseveo korraldamise seadus, millega taheti välisvaluuta väljavoolule piiri panna ja seega meie Eesti rahakurssi enam kindlustada. Aga peale seaduse vastuvõtmist näeme, et Riigikogu poolt see vastuvõetud seadus on osalt andnud ka vastupidiseid tagajärgi. Nii näiteks tekkis suhkrupalavik. Üksikud kodanikud kui ka vähemad ärid ostsid suuremal arvul suhkrut tagavaraks, ja kui laod otsas, oleks tulnud tingimata suhkruhinna tõus ärimeeste kasuks. Et valitsus seda ei tahtnud, tuli lubada uued tagavarad suhkrut sisse vedada ja selle peale uued summad välisvaluutat välja anda. Seaduse vastuvõtmisel olid veel pikemad vaielused, kus ära märgiti, kui riigil tuluseid oleks tarvis, siis oleks pidanud riik tolle tõstma ja seetõttu oleks riigikassa tulused saanud. Aga nüüd meie näeme, et Kaupade sisseveo korraldamise seadusega

löödi auk riigi tollituludesse. Eelmine Majanduseminister arvas selle umbes 200 miljoni sendini ulatuvat käesoleva aasta eelarves. Nüüd on Vabariigi Valitsus tagantjärele tolle tõstnud, ja valitsus otsib teid, kuidas kodanikke raskel ajal veel rohkem maksustada, veel suuremat maksukoormat nende õlgadele veeretada. Tahetakse tubakaaktsiisi tõsta, ja tubakamaksu aktsiisi tõstmine paneks kodanikkudele uued kaudsed kulud peale, suurendaks kodanikkude senist maksukoormat.

Edasi on tõstetud tolle, nagu ma ütlesin, ka esimesejärgu tarbeainetelt. Bensinimaksu on maanteede kapitali heaks 5 sendilt tõstetud 7 ja 15 sendini kilogrammilt. See on rõõmustav nähe, et meil maanteede kapitali summade täiendamiseks on riik selle sammu astunud, kuid see on siiski uus maksukoorem, mis meie kodanikud peavad riigile andma. Kui siin küsitakse, milles asi seisab, siis on juba Maanteede seaduses ette nähtud, kuipalju peab riigikassa iga aasta maanteede kapitali heaks summasid andma. (V a h e l h ü ü e.) Vaadake, asi seisab selles, et meie tahame näidata, millest riigikassa need kulud peab katma, et mitte ühede kodanikkude peale ei laoks niisugust maksukoormat.

Edasi häära Majanduseminister Pung omas informatsioonis jättis puudutamata meie põllumajanduse raske olukorra. Meie põllumajanduse olukord on äärmiselt halb, kui ei tahaks nimetada seda katastroofiliseks. Selle üle on Riigikogus küllalt räägitud ja peaksin ka seda küsimust puudutama praegu ühenduses käesoleva seadusega. Viimases „Põllumajandusturg“ nr. 50 on ära toodud meie talundite tulueluolud ja tasuvus 1930./31. aasta peale. Seal leiame, et põllumajanduse peamüügisaaduste — või, sealih, kartulid ja liha — hinnad on kuni 50% madalamad, kui eelmistel aastatel. Need andmed näitavad möödunud aasta hindu, kuid käesoleval aastal on need veel hoopis madalamad. Nii näeme, et põllumajanduses on raske olukorra tõttu teenijate ja tööliste palku vähendatud. Mitte sellepärast ei ole palku vähendatud, kui teenija sai 2—3 tuhat senti kuus, et nad palju said, vaid palkade vähendamine on paratamatuks muutunud selle tõttu, et põllupidajate saaduste hinnad ja rahalised sissetulekud on langenud. Andmed näitavad, et möödunud 1930. aastal 1 ha talunduse maa kohta oli teenijate töökulu 22 kr., käesoleval aastal aga 16 kr. Vähenemine seega 24%. Taluteenijate palkade vähendamine on tingitud sellest, et

talude sissetulek on vähemaks jäänud juba möödunud aastal 22% võrra. 1931./32. aasta põllumajanduse tasuvus näitab veelgi halvenemise tendentsi. Põllumajandusesaaduste müügiainete hindade ja põllumajanduses tarvitavate ostuainete hindade ning töötasu vahetuse on veelgi süvenenud põllupidajate müügiainete kahjuks. Müügi- ja ostuainete hindade vahekorras tingitud põllumajanduse ostujõu langus oli 1929./30. aastal 1%, 1930./31. aastal — 12% ja 1931./32. põllumajanduse aasta esimesel poolel 25%. Käesoleva aasta teisel poolel on see protsent veelgi suurem. Kui meie vaatame aga üksikuid saaduste hindu ja turgu, siis meie näeme, et näiteks võiturg kord-korralt halveneb. Saksa maal vähendatakse järjest või sissevedu, Inglismaal rahaturu seisukord on raske, ja samuti on Inglismaal praegu kontingentide määramine käimas, Belgias on võitole tõstetud seitsmekordseks, ja praegu eksport- või noteering on 140 senti kilo.

Kui meie võtame kartuli, siis näeme, et praegu kartulikvintaal maksab 1,70—2,0 krooni, see on tünder ehk, nagu Lõuna-Eestis nimetatakse, 2 vakka.

Ja kui meie võtame peekonihinnad, siis on need viimase nädala jooksul langenud 35 sendilt kilogrammi eest 31 sendile vastu eelmise nädala noteeringut. Põllumajanduse olukord on äärmiselt raske. Teenijaid ei jõuta enam pidada. Meie põllumajanduse kõige suurem tootmisala, karjamajapidamine, riigi poolt kaitset ei saanud. Meie rühma poolt esitatud vastav seaduseelnõu lükati Riigikogu poolt rahapuudumise ettekäändel tagasi, ja ma ütlen, et meie karjamajandust ja meie võiasjandust tõesti ähvardab kokkuvarisemine.

Samal ajal, kus meie põllumajanduslik olukord nii raske on, on põllupidajatel maksukoorem käesoleval aastal praeguse valitsuse ajal tõusnud, ja nimelt kinnisvaramaks on tõusnud 18½ miljoni sendi võrra, aga et kinnisvaramaksu arvestatakse puhtakasurublade alusel, mis ka tõusnud on, ja et nendest olenevad kõik teised põllupidaja maksud, siis on loomulik, et ka kõik põllupidajate teised maksud käesoleval aastal on tõusnud. Kinnisvaramaksu alandamine on ka Riigikogus kõne all olnud, ja seisab praegu see küsimus rahaasjanduse komisjonis, ja eile mina kuulsin Harju maavalitsuse esimehelt, et Harjumaal on kinnisvaramaksust 47½% sisse nõudmata. Tähendab, need inimesed maal ei suuda kinnisvaramaksu ära maksta, sest viimne tähtpäev selle tasumiseks oli 30.

november. Võlgade ja maksude sissenõudmiseks müüakse maal maha talusid ja muid varandusi. Maamehele jääb järele sandikepp, ja raske südamega peab ta lahkuma oma põlisest kodukohast, kus tal iga paik armsaks saanud, kus põllupind higiga on niisutatud. Aga kui me vaatame samal ajal, kes on talu ostjad, siis me näeme, — ka komisjonis toodi selle kohta andmed — et eeskätt on need kindlapalgalsed ametnikud ja siis teised isikud. Toodi näiteks ette, et kuskil kihelkonnas ligistikku müüdüd 7 talu ostjaist on olnud 4 kooliõpetajat ja peale selle veel teised kindlapalgalsed isikud. Niisama näitavad andmed, et Tartu läheduses ülikooli õppejõud omale talusid ostavad ja talude ümberkorraldamiseks uusi majade ja hoonete plaanisid lasevad valmistada. Selle suure vaheltkasu tõttu, mis lihunikud liha pealt võtavad, on lihunikud hakanud viimasel ajal eriti rohkesti kinnisvaru ostma ja samuti teised linna ärimehed. Sarnane on siis riigikassa ja meie põllupidajate olukord.

Kui meie aga nüüd vaatame riigiteenijate olukorda, siis mida meie näeme? Kui võtame käesoleva aasta riigi eelarve, siis näeme, et § 1 — teenistusetasu on riigi eelarves 31.840.651 krooni või üle 3 miljardi, § 2 — ametisõidud 820.584 krooni, § 3 — riigiteenijate toetused, mille alla käivad lasteabirahad ja haigusekindlustus, see summa on 1.635.797 krooni, § 5 — riiete varustus 556.439 krooni, ja § 87 — pension — see oli riigi eelarves esitatud 3.390.210 krooni, aga et käesoleva aasta kevadel Riigikogu riigiteenijate pensioni vähendas umbes 25 kuni 30% võrra ja et ühe osa oma palgast riigiteenijad pensionikassasse ise maksavad, siis on riigikassa enda väljaminekud käesoleval aastal umbes 22 miljonit krooni riigiteenijate pensionideks. Sellega saaksime kokku 37 miljonit krooni või 3 miljardit 700 miljonit senti. See teeb käesoleva aasta riigi eelarvest välja 43,6 või ligi 44%, kui meie riigi eelarve võtame 8,5 miljonit — ümmarguselt, välja jättes rukkiostu summa, mis on läbiminev summa, ümmarguselt 500 miljonit senti. Kui vaatame riigiteenijate palkade tõusu aastate jooksul, siis näeme, et riigiteenijate palgad olid 1925. aastal 2.150 miljonit senti, ma ütlen ümmarguselt. 1926./1927. a. — 2.275.000.000 senti, 1927./1928. a. — 2.770.000.000 senti, 1928./1929. a. — 3.050.000.000 senti, 1929./1930. a. — 3.250.000.000 senti ja 1930./1931. a. — 3.324.000.000 senti.

Riigi käesoleva aasta eelarve § 1. on teenistusetasu 3.184.000.000 senti.

Samal ajal oleme teadlikud, et on kärbitud koosseisu, koondamisi ette võetud, aga palgad on tõusnud. Meie näeme, et palgad ei ole seepärast tõusnud, et ametnikkude arv on suurenenud, vaid sellepärast, et ametnikkude palkasid on suurendatud. Kui käesoleva aasta eelarve § 1 on vähem, siis seda kokkuhoidu on saadud eelmise valitsuse poolt koosseisude koondamise tõttu. Kui samal ajal vaatleme elukallidust, siis näeme, et elumaksumuse indeks, kui võtta 1913. a. — 100, on järgmine olnud: 1925. a. — 107 punkti, 1930. a. — 104 p., 1931. a. kohta andmeid ei ole, kuid härra Majanduseministri ütelse järgi on 92 punkti. Seega on elukallidus langenud võrreldes 1925. aastaga 15 punkti.

Siin tuuakse põhjenduseks ette elatismiinimumi, millest alla ei võiks kärpida riigiteenijate palkasid. Peaks tähendama, et sellest elatismiinimumist on meil riigis õige paljud teised kodanikud ilma jäänud. Ma ei tahaks siin öelda, et kui teiste kodanikkude olukord on halb, et siis peaks ta ka riigiteenijail tingimata halb olema. Kui aga meil on raskused riigis, siis peaksid kõik kodanikud ühiselt nendest raskustest osa võtma. Võtame töötatöölisi, teisi töölisi, võtame talupidajaid, ja meie näeme, et neile ei ole kindlustatud mingit sarnast elatismiinimumi, millest räägitakse riigiteenijate palkade juures. Teistel kodanikel ei ole mingit kindlat palka ega sissetulekut, neil ei ole arstiabi, perekonna-abiraha, pensioni ega raudteel priisõidupiletisi.

Kui praegusel ajal on maad võtnud ütelus, et „kerge pole meil kellelgi“, siis peaks ütleva, et siiski riigiteenijate olukord on märksa kergem kui teiste riigikodanikkude olukord.

Komisjonis selle seaduseelnõu arutamisel toodi ette, et riigiteenijate palkade vähendamine ei päästa põllumeeste olukorda. Muidugi, kui otsekohevalt võtame, siis raha, mis saadakse riigiteenijate-ametnikkude palkade kärpimisest, ei lähe otsekohe põllumeeste kaudasse, vaid see läheb riigikassasse, ja kui riigikassa olukorda väljaminekute suhtes kergendatakse, siis on loomulik, et Vabariigi Valitsus ja Riigikogu seda maksukoormat, mis kodanikkudel, olgu see otsekoheste või kaudsete maksude näol, kergendab. Meie näeme, ma ütlesin seda juba varemalt, et riik otsib omale uusi sissetulekuallikaid, et katta väljaminekuid nii aktsiisi alal kui ka tollide alal ja sa-

muti monopolide alal. Ametnikkude pal-
kade suuremal määral vähendamise-
ga väheneksid riigi eelarve kulud ning võiks
vähendada kodanikkude maksusid ja anda
meie põllumajandusele kaitset kokkuvarise-
mise eest. Ma ütlen, hoidku riik selle ka-
stastroofi eest ja võtku aegsasti tarvitusele
kõik abinõud enne kui pole hilja, ja abi-
nõude tarvituselevõtmiseks põllumajanduse
kaitseks on peaaegu viimne aeg. Meie
poolt esitatud seadused põllumeeste olu-
korra parandamiseks on Riigikogu tagasi
lükanud ja seda põhjendanud seega, et
riigikassas ei ole raha, riigikassal ei ole
võimalik neid juurdemaksusid teostada. Aga
kust seda raha saada, kui praegune valit-
sus ei alustanud kokkuhoiu teostamist õi-
gel ajal. Nüüd tagantjärele on ettekirju-
tatud kokkuhoiu 7%. Ametkonnad vast-
tavad, et seda oleks pidanud tegema vare-
malt, et nüüd eelarve-aasta lõpul on või-
mata säära-st kokkuhoiu läbi viia riigi
eelarves. Nii et riigi väljaminekuid nii-
palju piirata, et riigi eelarve ots-otsaga
kokku tuleb, ei ole võimalik. Aga ka amet-
nikkude palkasid oleks tulnud juba käes-
oleval aastal varem vähendada. Raskel
ajal peavad seda raskuste koormat kõik
kodanikkudekihid kandma ja riigi saatust
jagama. Sügisel meie esitasime Riigivanema-
le märgukirja, kus juhtisime tähelepanu
sellele olukorrale, ja meie arvamine oli, et
silmas pidades, kuidas riigiteenijate palk
on tõusnud 1925. aastast võrreldes käes-
oleva aastani umbes 30%, kuidas samal
ajal elukallidus on langenud 15 punkti, et
oleks keskmiselt võimalik riigiteenijate
palkasid vähendada 30% võrra. Põllu-
meeste kogud käisid ka umbes samal ajal
Riigivanema pool ja nõudsid palkade vä-
hendamist keskmiselt 20% võrra. Riigi-
kogu vanematekogus oli arutusel Riigikogu
liikmete palkade küsimus. Pooldati, et
Riigikogu liikmed loobuksid mitte, nagu
meie rühm ette pani, 30%, vaid 20% oma
palgast, ja nüüd on osa Riigikogu liikmeid
ja rühmi, nende hulgas ka põllumeeste,
asunikkude ja väikemaapidajate koonduse
Riigikogu rühm, vabatahtlikult loobunud
20% oma palgast, alates 1. detsembrist
k. a. (V a h e l h ü ü e.) Ma seletan ka
seda. Vahepeal on selgunud, et Riigikogu
enamus ei poolda vähemapalgaliste amet-
nikkude palga vähendamist, kuigi mina
isiklikult näeksin, et ka neil tuleks teatud
väike protsent palga vähendada, sest nad
peaksid ka, võrreldes kõigi teiste kodanik-
kudega, vähestki ohvrit kandma. Kui võ-
tame 60-kroonilise palgaga ametniku ja

tema juures maha arvame kas või 5%,
see olekski 300 senti kuus, ja selle võrra
on elu küll ka odavamaks läinud, ja selle
võrra võiks ka see ametnik oma väljami-
nekuid kokku hoida. Neil ettetoodud kaa-
lutilustel on põllumeeste, asunikkude ja
väikemaapidajate koonduse Riigikogu rühm
oma Riigivanemale antud märgukirjas ette-
toodud 30% mahaarvamist revideerinud ja
on asunud seisukohale, et ametnikkude
palgad tuleksid vähendada keskmiselt
20%, mis annaks kokkuhoiu riigi aasta-
eelarves ligi 600 miljonit senti ja 1931./32.
aasta eelarve-aasta järelejäänud 3 kuud
annaksid umbes 150 miljonit senti. Sar-
nane oli ka enne põllutöökoja valimisi ko-
gumeeste seisukoht ja sellekohase 20%-lise
mahaarvamise ettepaneku tegin mina raha-
asjanduse komisjonis eile, lootes, et põllu-
meeste kogud minu ettepanekut toetavad,
sest see oli ka varem ju nende nõudmine.
Aga nagu näha, on kogumeeste meeled
muutunud, ja minu ettepanek hääletati
nende kaasabil maha. Ka härra Laarman,
kes muidu käib maal kõrgeid ametnikkude
palkasid siunamas, hääletas minu ettepa-
neku — 20% palku vähendada — vastu.
Milles seisib minu ettepanek? Minu ette-
panekus olid üles loetud täpsemalt, kui
Vabariigi Valitsuse ettepanekus, need sea-
dused, millede alusel senini palka makstud.
Nii Vabariigi Valitsuse kui ka minu ette-
panek ei tahtnud mitte neid seadusi muuta,
ja sellepärast ei ole see mitte palkade sea-
duste muutmise seadus, vaid palkade vä-
hendamise seadus. Ja minu ettepanekus
oli, et kõigil neil, keda Vabariigi Valitsus
selle seaduse all mõelnud, vähendada, ala-
tes 1. jaanuarist 1932 eelarvetes 20% võrra
palkasid. Minu ettepaneku teises parag-
rahvis oli öeldud, et eelmises § 1 tähenda-
tud kokkuhoiu saavutamiseks on Vaba-
riigi Valitsusel õigus kuupalkade normide
suuruse äramääramiseks maksma panna
määrusi ja uusi palganorme. Tähendab,
minu ettepaneku järgi oleksid Vabariigi Va-
litsusel täiesti vabad käed jäänud eelarve
20% kokkuhoiu ulatuses tegutseda, palka-
sid vähendada, uusi norme maksma panna,
kas minupärast või raionide järgi, nii
kuidas praegu Vabariigi Valitsus on seda
esitanud, — Vabariigi Valitsusel on prae-
gu seitsme ministeeriumi seaduse alusel
koosseisude koondamise võimalus — kas
või selle alusel, ükskõik kuidasviisi, et aga
riigi tuleva-aasta eelarves saab 20% kokku
hoida võrreldes käesoleva aasta eelarvega.
Ja see oleks meie riigile andnud umbes
500—600 miljonit senti kokkuhoiu. Minu

ettepaneku § 1 hääletati rahaasjanduse komisjonis maha, nagu ma ütlesin, ja sellepärast teised paragrahvid ei tulnud seal hääletamisele. Võib-olla see minu ettepaneku mahahääletamine rahaasjanduse komisjoni poolt oli natuke ehk kergemeelne samm, võib-olla et koalitsiooni rühmad ja need, kes ei pooldanud minu ettepanekut, samuti ka Vabariigi Valitsus kaaluvad veel seda küsimust meie riigi raskest seisukorrast välja minnes, ja ma loodan, kui seaduseelnõu II lugemisele tuleb, ja ma samased parandused kordan, mis rahaasjanduse komisjonis tegin, et siis Riigikogu võtab need parandused siiski vastu. I lugemisel hääletab meie rühm selle seaduse poolt, et II lugemisel parandusi teha.

10. Järgmise koosoleku määramine.

Juhatuse ettepanekul otsustatakse pidada järgmine koosolek reedel, 18. detsembril s. a., kell 17. (Päevakord vaata 203. koosoleku otsuste protokoll, lisa nr. 9.)

11. Palkade vähendamise seadus — I lugemisel. (Punkt 9 järg.)

J. Vilms: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Palkade vähendamise küsimus on olnud juba mitu aastat kõne all ja lõpuks on jõudnud Riigikogusse nii, kuidas on fikseeritud käesolevas seaduses. Peab ütlevat, et riigiametnikkude ja -teenijate palgade vähendamine mõjub ka automaatselt omavalitsusteenijate palgade peale. Sellepärast on tal põhimõttelikult üldine tähtsus. Ei ole mitte õige, ma ütlen kohe alguses, palgade vähendamise peale välja minna väga mitmesugustel kaalutlustel, mida lugupeetud eelkõneleja kahjuks lähemalt mitte ei käsitanud. On ju õige, et maa ägab raskete olude all, on õige, et maksud on kõrged j.n.e., kuid see riigiteenijate palgade tasapind, mis praegu olemas, on üldiselt siiski võrdlemisi väga madal, võrreldes välismaaga. (Vahelihüüe.) Ma tulen selle juurde ka veel tagasi. — Nendel palkadel on aga väga suur tähtsus, nimelt ostujõu seisukohalt. Kui meie tahame oma põllumajanduseprodukte linnas müüa ja selle eest rohkem saada, siis on loomulik, et linnad ja alevid peavad seda osta jõudma. Maale enesele müüa on võimalusi vähe. Umbes 30 tuhat leibkonda linnades ja alevites tarvitavad ometi maaprojekte, ja mida rohkem neil võimalus on osta, seda kasulikum on see maale. Palkade vähendamise tõttu väheneb ka ostujõud. Sellepärast ei ole õige

palkasid vähendada. Peale põllumajanduse kannatavad aga eriti veel ostujõu languse tõttu, mis riigiametnikke praegu tabab, keskklassid linnades, eriti käsitööstuse ringkondades — rätsepad, kingsepad, mis varustuse vähendamise peale väga mõjub. Sest söögiainete tarvitamine ei ole võib-olla mitte nii suur, sest riigiametnikud saavad niikuinii vähe palka. Kus nüüd tuleb kokku tõmmata, on riidevarustus ja muud kulud, mis söögiga ei ole seotud.

Härra Fuks pani ette, et mitte 30% üldiselt riigiametnikkude palgast maha võtta, vaid 20%. Sellejuures ei tehtud mingit vahet suuremate ja vähemate palgade vahel. Siinjuures peab ütlevat, et see on täiesti lubamatu ettepanek. See mõjub riigiametnikkudele juba tervislikult, sest meie teame, et praegu on olemas üksikuid riigiametnikkude liike, kes eriliselt väheste võimalustega saavad end toita. Ma tean näiteks politsei ametkonnas naisametnikku, kes kannatas alatoitluse all ja ära on minestanud. Nii on see lihtsalt lubamatu ettepanek, sest see vähendaks ametnikkude tööjõudu, kohusetäitmise võimalusi, mida neil nõuame, ning sellega asetaksime nad väljapääsemata seisukorda.

Peale selle on veel vähendamisi olnud arstiabi saamises. Nüüd, kus see vähendus läbi viidud, ei käi ametnikud peaaegu enam sugugi arstide juures. Nii on arstiabi kulude vähendamine mõjunud täiesti ametnikkude tervisliku seisukorra peale. Peale selle maksavad ametnikud veel pensioni kapitali heaks teatava protsendi.

Ei ole õige, et elumaksimumi indeks on langenud, vaid nagu kokkuvõttes näitavad ja neil päevil ilmunud andmed tõendavad, on elukallidus langenud eelmiste aastatega võrreldes, kus elukallidus kõrgem oli, tegelikult 4 punkti. (Vahelihüüe.) Jah, 1925. a., see on teine asi. Läänud aastal, kus seisukord kergem oli, on see langenud, ja seda peaaesjalikult just tarbainete arvel, mis nüüd ähvardavad tõusta. Nii et elukalliduse langevusest ja madalusest ei saa siin rääkida ning ei saa öelda, et see lubaks vähendada riigiametnikkude palkasid 20% võrra.

Eriti aga mõjuks palgade vähendamine mõne riigi ametkonna peale. Võtame näiteks postiametkonna. Postiametkonnas on riigiteenijate arv 1924. aastast saadik püsinud ühesugune. Töö on aga tõusnud 35%—40%. Selle töö rohkuse eest makseti neile preemiaid poole kuupalga suuruses. Nüüd aga, kus telefoni j.n.e. tarvitamine vähenenud on, jääb preemiamaksmine ära

ja mõnes ametkonnas saadakse seda veel ainult 10%. Tööd on juurde tulnud, ametnikkude arv on endine, aga palka vähendatakse! See ei ole õige talitamiseviis, eriti postiametkonna suhtes.

Vaadates riigi rasket seisukorda on tuldud arvamisele, et vähendame riigiametnikkude palkasid. Kõik see vähendamine kokku annab 120 miljonit. Ametnikkude palkade vähendamist on katsutud läbi viia, aga rohkem pole suudetud kokkuhoidu saada, kui 120 miljonit. See on välja pigistatud, mis näitab, et tegelikult ei saaks sellest suurt juttu olla, sest see ei ole summa, millega võiks uhkustada.

Siin on kaks kärbest ühe hoobiga löödud, ja rohkem on demagoogiat tehtud, kui riigil sellest tegelikult kasu. Siin on parem tiib saanud ametnikkude palkasid vähendada, sest põllumehed on alati sellest rääkinud, ja pahem tiib võib öelda, et meie kaitsesime ja ei lasknud rohkem vähendada. Nii on see uhke ratsu, kellest palju juttu olnud, muutunud väikseks varjaks, kellest riigimajapidamisele tähtsust pole. Riigile on tarvis ohvrit tuua, ja riigiametnikud nimetavad seda ka ohvriks. Kui aga ohvrit räägime, siis peavad kõik ühesuguselt ohvrit kandma. Põllumajandus toob ohvrit sellega, et ta oma saadusi müüb odavate hindadega. Ametnikud on saanud teatava ohvri aluseks, aga kes ei ole senini toonud veel ohvrit, keda peaks silmas pidama siis, kui ohvrist räägitakse ja kui läheme niisuguse valusa küsimuse juurde, nagu seda on ametnikkude palkade vähendamine, siis ei ole toonud ohvrit veel hoiusummade omanikud. Hoiusummade omanikud praeguste hindade langemise juures, mis on olnud võrreldes sellega, kui hoiusummad kogunesid pankadesse, — nüüd on hinnad üldiselt enam-vähem madalamaks läinud kui sel ajal, kui raha koguti, tähendab raha väärtus on palju suurem nüüd, kui siis, kui raha pankadesse pandi... (V a h e l h ü ü e.) Ei ole, räägin sellest, kes ohvrit peaks tooma. Räägin sellest, et teatavasti on välismaal ühekordsed maksud hoiusummade omanikkude j.t. peale pandud. (V a h e l h ü ü e.) Selles mõttes räägingi. Ei räägi praegu kursi langetamise mõttes, vaid selles mõttes, et siin on üks võimalus, kuidas ohvrit üldisemaks teha.

Teine kiht, kes on võitnud praegusel majanduslikult raskel olukorral, on kinnisvarade, majade omanikud Tallinnas. Need ei ole praegusel olukorral kannatanud. Üüriseadus kaotati praeguse valitsuse

poolt. Selle tagajärjel on üürid vaikestes korterites kahe- ja rohkemkordseteks tõusnud, ja väikemajaomanikud on need, kes lõikavad praegu kõrgete üüride tõttu, ilma et nad ohvrit kannaksid. Kui ametnikkude palku vähendada, siis ei jõua nad nii kõrget üüri enam maksta, ja seega võivad majaomanikud langeda depressiooni alla. Peaks aga mõju avaldama, et üürid saaksid loomulikult teel alandatud, mitte sel teel, et üürikuud ühest korterist teise jooksevad, vaid tuleks üldine dekreet sel alal maksuma panna, ja asi läheks kergemalt. Välismaal on elukalliduse vastu võideldud, riigi kulused kokku hoitud, on igasuguseid ettepanekuid tehtud, hädadekreetsid maksma pandud, ja siinjuures on üks asi väga tähtis olnud, nimelt, et on katsutud hindasid üldiselt alandada. Saksamaal on viimasel ajal palju hädadekreetsid välja antud. Üks hädadekreet kõlab nii, et jaanuarist 1932 peaksid saama hinnad alandatud. See hindade alandamine peaks käima kivisöe, raua ja teiste tarbainete kohta. Veotariifid on juba alandatud. Üürid katsutakse alandada 15% sunduslikult. Leiva ja liha hinda katsutakse alandada sellega, et sellekohane kontroll ametisse seatakse. On pandud ametisse järelevalve komissar, missugune kohustus on pandud Leipzigi linna peale, kellel õigus oma parema arusaamise ja mõistuse järgi hindu igamoodi alandada, nii, kuidas see temale näib olevat võimalik läbi viia. Prantsusemaal, kus siiamani ei ole olnud tööpuudust, on enne kui ka praegu hindade tõusu kui ka elukalliduse tõusu vastu võitlemise komiteed asutatud, kes selle eest hoolt kannavad, et elukallidus ei tõuseks. Mis on aga meil valitsus teinud elukalliduse vastu võitlemiseks? Kui küsimuse all on riigiametnikkude palkade kärpimine, kuidas mõtleb valitsus kompenseerida ostujõu langust? Kui ma sarnase küsimuse ühel koosolekul üles tõstsin, siis ei ole valitsus sellele siiamani vastust andnud. Meil on näiteks üürid suurenenud, lihahind maakleerite tasu läbi, mida siiamani ei olnud, kindlasti tõuseb. Siis on maksuma pandud igasugused monopolid ja tolle tõstetud tarbainete pealt, mis igapäevases elus tarvis lähevad. Palju on räägitud tekstiilsaaduste hindadest, kuid siiamani ei ole need langenud, võrreldes sellega, kui palju seal juurde maksame. Meie oleme teinud kõik selleks, et hindu üles kruvida. Nüüd tulakse palga vähendamisega, kuid sealjuures nõutakse, et ostetaks üht või teist. Kuidas seda suudetakse? Kui tahate riigi-

ametnikkude palku vähendada, selleks on seadus esitatud, ja kui tahetakse, et ostujõud endiseks jääks, siis oleks paratamata tarvilik, et valitsus mõtleks selle peale, kuidas hindasid katsuda alla viia, kas sunduslikkude dekreetide näol, või tollide või muul teel, kuidas seda tahetakse teha, see on Vabariigi Valitsuse mure, aga selle peale peab tõsiselt mõtlema hakkama, sest niipalju kui praegu näha on, ei näe meie kuidagimoodi, et ostujõud seisaks tasakaalus hindade tõusmisega, vaid see vahe paistab suurenevat ja suurenevat. Praegusel valitsusel on võimu ja jõudu selleks, ainult tahaks tahtmist näha, et midagi ka ära tehtaks. Meie näeme aga, et meil kõiksuguste seadustega esimese järgu tarbeainete hindasid tõstetakse ja elamise tingimusi raskendatakse.

Vaheaeg kl. 12.03 min. — kl. 12.19 min.

A. Laur: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Inimlikust seisukohast on täiesti arusaadav, et igal inimesel valus on, kui tema sissetulekuid vähendatakse. Sellest seisukohast on ka arusaadav, kui riigiteenijate palkade vähendamise puhul vastuseismist siit ja sealt avalikuks tuleb. Aga üldise majandusliku depressiooni süvenemise tagajärjel on sissetulekud kõigil kodanikkudel vähenenud. Vist peaaegu kõigil. On ju veel üksikuid, kellel vast ei ole, aga omas suures enamuses on nad kõigil vähenenud.

Kui meie võtame kõige suurema rahvakihi, põllupidajate pere, siis näeme, et nende sissetulekud on viimasel ajal väga ja väga palju langenud, nii keskmiselt 70—75%. Kui „Põllumajandusturus“ on näidatud, et läinud aastal põllupidajate sissetulekud on langenud 50%, siis käesoleval aastal tingimata tõuseb see langus 70—75%.

Meie teame, et mõni aasta tagasi maksid paremad piimalehmad 15—20.000 senti, siis praegusel korral on sarnaste lehmade hind 3—4.000 senti, ehk kõige paremal juhul 5.000 senti. Halvemad loomad maksid varem 10—15.000 senti, nüüd saab nende eest 2.000 senti. Nii siis näeme, et elusloomade hinnad on langenud keskmiselt 75—80%. Nüüd peekonihinnad. Peekonsea eest võis mõni aasta tagasi saada 8—9, heal juhul isegi 10 tuhat senti. Nüüd on aga peekonsea hind 2 tuhat senti. (V a h e l h ü ü e.) Ma räägin, missugune sissetulek on põllupidajatel praegu. Nii siis ka peekonihinnad on kesk-

miselt 75 kuni 80% langenud. Nüüd võtame võihinnad. Kui mõni aasta tagasi oli või kõrgem hind 370 senti, siis praegu on see 140 senti, seega jällegi langus 60%. Nii näeme, et põllupidaja palk on keskmiselt — võttes võihinna langust 60%, teistel aladel 75 kuni 80%, siinjuures tuleb tähendada, et linast ei maksa rääkidagi, sest sellel peaaegu ei olegi hinda — langenud 75%. Läheme edasi teise kihi juurde, kes tegutseb põllumajanduses, see on teenijad. Kui teenijad 1930. aasta suvel said veel täie palga, siis möödunud suvel oli see juba langenud 5 kuni 10 krooni võrra kuus, ja palgad langevad veelgi ning mitmes kohas ei võetagi teenijaid lihtsalt sellepärast, et ei ole allikaid, millest võiks teenijaile palka maksta. Praegu on kohti, kus teenija saab 10 krooni kuus, heal juhul makstakse poistele 15 krooni. Nii näeme, et ka siin on tunduv, 45 kuni 50%, langus. Võtame päevatöölised. Kui mõnel juhul on suvel siiski veel 150 senti päevas makstud, siis on see siiski vähem kui 1929. ja 1930. aastal, kus maksti veel 2 krooni päevas. Tänavu ei suudetud aga mitte üle 150 senti maksta. Ja päevatöölisi võeti ainult niisugusel juhul, kui see oli hädatarvilik. Nii et nende inimeste sissetulek, kes käisid päevatööl, on ka tunduvalt langenud. Kui võtame maal käsitöölisi, näiteks kingseppe kui ka teisi, siis kuigi tööhinnad ei ole niivõrt langenud, on langenud töö hulk, sest raske seisukorra tõttu ei ole lihtsalt võimalik olnud lasta üht ja teist teha. Selletõttu on ka käsitöölise sissetulek maal vähenenud vähemalt 50%. Tähendab, kõikidel maal tegutsevatel kodanikkudel on sissetulek vähenenud ümmarguselt 50% võrra, isegi 70—80%.

Lähme edasi ja vaatame, mis sünnib tööstuses ja kaubanduses. Nagu teada, on kaupmehi küll ja küll, kes lähevad pankrotti. Tähendab, ka nemad ei saa enam niipalju sissetulekuid, et nad suudaksid tegutseda. Võtame tööstuse. Alles eile lugesime ajalehtedest, et Türi paberivabrik kipub seisma jääma. 1. jaanuarist vallandatakse 100 töölise, kuna teised jäävad kuni maikuuni ja võib-olla, et siis vallandatakse ka nemad. Loomulik, et need vallandatud töölised kaotavad 100% oma sissetulekutest, kui mitte just lugeda mõnd juhuslikku tööd. Aga ka need, keda ei vallandata, saavad kahtlemata vähem palka. Ja sellest järgneb, et ka tööstusettevõtjate sissetulekud vähenevad. Nii näeme, et siin on jällegi tegemist ühe suure rahvakihiga, kelle sissetulekud vähenevad.

Õeldakse, miks tahetakse teiste palkasid vähendada ja oma palka ei vähendada? Siin pean tähendama Riigikogu liikmete kohta, et nende palgad on ka vähenenud. Meie teame, et tööd Riigikogu komisjonides ei ole, ainult kaks peakomisjoni, rahasjanduse komisjon ja üldkomisjon, töötavad, kuna teised peaaegu üldse ei tööta. Nii siis: komisjonitasu vähenemise kui ka tööulga vähenemise tõttu on Riigikogu liikmete palk vähenenud 20% võrra. (Vahelhüüe.) Kui võtame veel see 20%, millest Riigikogu liikmed ise vabatahtlikult loobuvad, siis võib öelda, et Riigikogu liikmete palk väheneb kuni 40%.

Üks suurem kiht on aga täitsa puutumata, ja need on riigiteenijad ja -ametnikud. On teada, ja vististi keegi ei saa salata, et elukallidus on langenud. Tähendab, elukallidus ei tingi seda mitte, et palku ei võiks vähendada. Meie mõistame ja suudame väga hästi hinnata riigiametnikke ja teame, et see on üks intelligentne rahvakiht, ja riigiametnikkudeta ei suuda ükski riik üleval seista. Riigiaparaat on tarvilik, ja mida intelligentsem on kiht, kes seda aparati juhib, seda parem. Aga meie usume, et see intelligentne kiht peaks arusaav kiht olema ja kõigepealt peaks mõistma seda, et niisugusel korral, kus kõik rahvakihid kannatavad, kus kõikide rahvakihtide sissetulekud vähenenud, ka nemad peaksid seda ohvrit kandma, mida teised kannavad. Teiste sissetulekud ja palgad on vähenenud palju rohkem, kui neil kavatsetakse vähendada, sest see, mis neil tahetakse vähendada, on läbisegi 3—5%. Nii et kui meie tahaksime neid vähegi teiste kodanikkudega ühele pulgale seada, siis ei saaks juttugi olla alla 20—30% palga vähendamisest. Siin härra Vilms tähendas, et rkl. Fuks'i ettepanek, vähendada 20%, olla lubamata. Ma ei saa aru, mispärast on see lubamatu ettepanek? On toonitatud, et iga inimene peab sissetulekut saama elatismiinimumi piirides. Aga elatismiinimum on kokku seatud teistsugustel aegadel, siis olid hinnad palju kõrgemad kui praegu. Nüüd peaks läbi saama ka vähemaga. Nii et härra Fuks'i ettepanek on õigustatud ning põhjendatud ettepanek. Sellepärast ei saa juttugi olla sellest, et see kuidagi lubamatu ettepanek oleks. On endastmõistetav, et kõrgematel ametnikkudel rohkem vähendataks kui vähematel. Eriti Vabariigi Valitsuse liikmetel tuleks tuntavalt vähendada. Valitsuse liikmed peaksid eeskuju näitama, kuigi see suurt sissetulekut riigikassale ei anna, kuid

moraalselt oleks sel tähtsus. (Vahelhüüe.) Sellest meie räägime II lugemisel. (Vahelhüüe.) Vaadake, see on iseküsimus ja ma ütlen, et ka eraasutuses töötavate ametnikkude palkasid tuleks vähendada. See ei oleks halb. (Vahelhüüe.) Ma arvan, et meie selle seaduse võtame vastu, ja et ka meie paranduse-ettepanek poolehoidu leiab. Ma ei suuda ette kujutada, et meie ettepanekule võidaks vastu hääletada.

Meil on veel teine seadus, mis vastu võtmist nõuab selle istungjärgu ajal, enne veel, kui meie siit Riigikogust pühadeks lahkume. See on kinnisvaramaksu seadus. Ma võin oma rühma nimel, lugupeetud Riigikogu liikmed, teatada, et meie käed ei tõuse hääletamisel kojumineku poolt enne, kui kinnisvaramaksu vähendamise seadus on Riigikogus vastu võetud. (Vahelhüüe.) Seda, mis teie seal räägite, härra Tupits, see lõhnab demagoogia järele. Niisugust juttu ei tohiks rääkida, sellest võite „Kajas“ kirjutada...

Juhataja: Kõneleja, ma palun asja juurde jääda.

A. Laur: ...aga seda ei tohiks suurema poliitilise rühma juht rääkida. Ega teie nõid ei ole, kes läbi näeb, mis keegi sedelile kirjutab. (Vahelhüüe.) Teie ei saa läbi näha, mis keegi kirjutab.

Juhataja: Kõneleja, ma palun asja juurde jääda.

A. Laur: Riigikogu liikmed, mul ei ole midagi juurde lisada sellele, mis ma ütlesin. Põhjaliku ülevaate andis meile härra Fuks. Kui kainelt tahetakse asja kaaluda, siis tuleb Riigikogu enamus meie ettepanekule vastu.

L. Johanson: Austatud Riigikogu liikmed! Siit kõnetoolilt on täna väga suuri tõdesid kuulutatud. Üks nendest oli, et on üldine majanduslik kriis. (Vahelhüüed.)

Juhataja: Ma palun rahu!

L. Johanson: Teine, et on põllumajanduslik kriis, ja kolmas oli — kui palju maksab peekonsiga. Missugune ühendus sel kõigil käesoleva küsimusega on, see jäeti nende „põhjalikkude“ kõnede juures täiesti tähendamata. (Vahelhüüe.) Jah. — Siit võis välja lugeda, nagu oleksid kriisi põhjuseks muuseas ka

riigiteenijate palgad. (V a h e l h ü ü e.) Peab ütleva, et see seisukoht ei ole omane mitte ainult härra Fuks'ile ja härra Laurile, vaid seda on ka mujal avaldatud, et tuleb palkasid vähendada, nagu sellega saadaks kriisi raskustest üle. Eelmise kriisi ajal oli töösturite ja ettevõtjate püüdeks tööpäeva pikendada, nüüd katsutakse palkasid vähendada, ja loomulik, et see laine on ka siia ulatanud. Kuid ka kodanikkude majanduseteadlaste keskel on hoiatavaid hääli kuuldavale tulnud, kes ütlevad, et see täiesti eksiarvamine on, nagu suudetakse palkade vähendamisega kriisi teravust vähendada, vaid koguni ümberpöörduvalt, see palkade vähendamine süvendab kriisi. Praeguse kriisi juures — mis meie näeme? Aidad ja kõik laod on saadusi täis, aga ei ole turgu. Ka siin teie tulete ja kurdate, et viljal ja teistel põllusaadustel tarvilikku hinda ei ole. Kas teie ei ole küsimuse üle mõelnud, mispärast ei ole tarvilikku hinda? (V a h e l h ü ü e.) Kas sellepärast, et ei ole nõudmist selle kauba järele? Mispärast ei ole nõudmist? Kas sellepärast, et meie rahvas küllaldaselt söönud on, et rahvas küllaldaselt kaetud on, kas sellepärast, et meie rahvas saab tarvilikku eluülespidamist? Kui see nii oleks, siis ei oleks need arvud, mida näitab statistika, et meil on inimesi, kes isegi hoolekannet vajavad, üle 50 tuhande, siis ei oleks need arvud, mis nüüd näitab tööpuudus ja mida näitab üldine surevus ja teised ühiskondlikud pahed, — siis ei oleks need arvud nii suured. Meie ei saa öelda meie rahva kohta, et ta tarvitaks üleliia. Meie ei või öelda, et meie suured rahvakihid, eeskätt need rahvakihid, kes elavad palgatööst, võivad lubada enesele seda miinimumi, mida normaalelu tarvitab. Ta ei saa seda maal, ei saa ka linnas. (V a h e l h ü ü e.) Ma kõnelen üldse terveist Eesti rahvast. Ja vaadake, kas ei ole see õieti põhjus, mispärast nüüd põllumehed oma kaubale siseturgu ei leia. Meie rahvas on vaene.

On ka välismaal silmapaistvaid teoreetikuid, kes seavad palkade kohta üles oma teooriad ja kes ütlevad, et see majanduselule isegi tulus on, kui palgad hoitakse tarvilikul kõrgusel. Teie võite kindel olla, et kui meil palkade vähendamise laine edasi tungib, siis see haigus, kriis, ka meil palju sügavamale tungib. Mispärast palku vähendatakse? Kui meie lähemalt vaatame seda palkade vähendamise teooriat, siis ma ütlen, see on selle Mikumärdi vaimlise sulase haleda südame teooria, kes ei suuda aru saada, et teised tema kõrval võivad

normaalelu elada, võivad endile lubada kultuurisaavutusi ning elatismiinimumi, — see on haleda südame kadeduse teooria. Aga kurb on see, et just need arendavad seda teooriat, kes siin Riigikogus just minu silma all on võtnud õige palju juurde, et nende näod just rõkkavad värskusest ja küllusest. Need inimesed, kes on eesõigustatud seisukorras, kel ei ole põhjust kahtleda palgateenijaid, sest neile on antud maid, on antud metsa, laene j.n.e. See vaene riik, kes ise sipleb välisvõlgades, kes ise maksab laenudelt üle 10%, laenab need välja 1%-ga. Loomulikult annab see tunda ning avaldab rasket mõju riigi majanduslikule seisukorrale. Kui suured summad on aga välja laenatud odava protsendiga teatud ringkondadele! Võib-olla see on otstarbekohane, aga see kahtlemata avaldab mõju ka riigi büdshetile, kelle välisvõlad ei ole üksi pärit sõjaajast, vaid kes neid ka hiljem teinud. Ei tarvitse alati asuda nende kallale, kes oma töö eest kindlat tasu saavad. Ka kriisi päevil ei juleta öelda, et see tasu suur on, vaid et ajutiselt tuleb ohvrit tuua, seda tasu vähendades. Nii see palkade vähendamise seadus on ohvriseadus, nagu üks kõneleja ka ütles. Siis tulevad need prohvetid, kes ütlevad, et vaadake, see on küll ohver, aga peab veel suuremat ohvrit tooma. Sellejuures ei ole suudetud näidata, et see ohver parandaks meie riigi seisukorda.

Siin on kõneldud raskustest, mida tuleb kanda põllumajanduses, on kõneldud tööstusest j.n.e. Üks osa langeb selle tõttu kokku, aga meie teame ka firmasid, kes maksavad praegu dividendi, on firmasid, kes maksavad üle 20% dividendi, siis tubakavabrikud, kas need ei maksa dividendi?! Missugust kitsikust tunneb puupapitööstuse omanik? On jäänud neile dividendid üle ka kriisipäevil. Ei saa öelda, et kriisiajal toovad kõik ohvreid.

Mis selle seaduse juures silma paistab ja mis iseäralik, on see, mida rkl. härra Vilms nimetas, et see pidi uhke hobune, pidi ratsu olema j.n.e. Tõesti see on ka ratsuseadus. Meil liigub maal inimesi, kes ütlevad, et nemad on need õiged, riiklikult mõtlejad j.n.e. Kogu aeg on nende poolt tehtud kihutusetööd riigiteenijate vastu, on tehtud kihutusetööd õpetajate vastu ja tahetud neid nagu mingi viha väljavalamise piksevardaks teha. See ei ole õige talitamisviis. Kui on riigiteenijate ja õpetajate keskel väärnähteid, siis tuleb niisugustele halastamatult kallale tungida ja niisugused inimesed halastamatult kõrvale heita. Aga

öelda, et õpetaja kutse koosneb logelevast elemendist sellepärast, et õpetajad suvel on töötä, et mõni kuu ei ole koolitööd, või jälle riigiteenijad logelevad, nii nagu avalikult öeldud kõigi riigiteenijate kohta ühe keskrühma liikme poolt rahaasjanduse komisjonis, niiviisi suhtuda meie riigiteenijatesse meie „kandvad“ ringkonnad ei tohiks. See on väga iseloomulik! Riigiteenijad peavad olema ametis niipalju, kui ametis tarvilik. Meie riigielu ja riigiaparaat vajab riigiteenijaid ja paneb neile teatavad kohustused. Ja kui nende peale riik teatavad kohustused paneb, siis peavad neil ka teatavad õigused olema, ja õiguste hulgas on ka see, et nad peavad saama tarviliku eluülespidamise selle vaimlise või füüsilise töö eest, mida nad riigile müüvad. Meil on seadusi, mille põhjal on võimalik riigiteenijaid vallandada, koosseisud olid lahtised, võidi vallandada riigiteenijaid, ja seda on tehtud nii, et siia mõnikord see kõma on ulatanud. Ei saa öelda, et ametnikkude valikut ei oleks olnud. Kui võimalus on olnud riigiteenijatele tarvilikku palka määrata ja võimalus riigiteenijaid valida, siis veel tulla ja öelda, et nad logelevad, neil ei ole midagi teha, — seda ei tohiks. Seda juttu ei ole mitte ainult siin Toompeal aetud, vaid ka külas neile inimestele, kes ise viletsuses ja sellepärast väga vastuvõtlikud on. Kas see annab tunnistust riiklikust mõtlemisest, nagu siin sagedasti uhkustatakse, kui kihutusetööd tehakse meie rahvakooli vastu, meie õpetajate vastu? Siin tuleb mõelda tagajärgede peale. See loob terve rahva keskel isesuguse meeoleu. Mõned hellitavad mõtet, et mingi fashistlik liikumine saab hoogu. Pidage meeles, kui sellele pinnale langetakse ja hakatakse fashismi edendada, siis lõpuks sööte riigi isolemise ära. Ka samad ringkonnad, kes seda õhutavad, kahtlemata kannatavad ise ka selle all. See on selge. See on tulega ja rahva saatusega mängimine. Siin on ette toodud, et tuleks ka väiksematel ametnikkudel palka maha võtta. Ka neil, kes 6.000 senti kuus saavad. Kui nad sellest 5% peavad ära andma, mis siis neile järele jääb? 6.000 senti on pool elatismiinumumist. See tähendab, et inimene saab juba niikuinii aastate jooksul pool elatismiinumumi. Öeldakse, et on inimesi, kes sedagi ei saa. Maal on tõesti inimesi, on ka töötatöölisi, kes sedagi ei saa ja on sunnitud ära elama. Aga kas see on elamine? Tööpuudus on pahe, viletsus on pahe. Aga pahede vastu ei võidelda sellega, et kui

üks ebaloomulikku olukorda sattunud, siis ka teine sinna asetatakse. Vaesusega ei saa vaesust arstida, sellega süvendatakse vaesust ja sellest peaks aru saama. Kui palkade vähendamise tagajärjel olukord halvemaks läheb, siis kannatab selle all põllumajandus, kaubandus, ärielu, ja sellest peaks aru saama ja selle üle peaksid Riigikogu liikmed ka natukene järele mõtlema. See ohver, mida nüüd väiksemalpalgalised toovad ka siis, kui neilt maha võetakse, on kahtlemata raskem neile kanda, — sest nad on vähem saanud, kui loomulikult eluks tarvis oleks olnud — kui see ohver, mida need toovad, kellel siiski rohkem on.

Et maal viletsus suur on, seda ma tunnistatan, aga selleks tulevad teistsugused abinõud tarvitusele võtta. Siin öeldakse muu seas, et sellega on hiljaks jäänud, nende abinõudega on hiljaks jäänud, palkade kärpimine oleks tulnud varem teostada. Miks teie ei teostanud siis, kui eelarve esitati? (V a h e l h ü ü e.) Siis oli juba kriis ja ka põllumajanduslikud raskused olemas. (V a h e l h ü ü e.) Arstiabi tuleb anda riigiteenijatele, ja need kulud on tingimata tarvilikud. Kui inimene arstiabi puudumise tagajärjel sureb, on kahtlemata see ka rahaliselt kahjulik. (V a h e l h ü ü e.) Miks teised kodanikud ei saa? Võtke „Võitlus“ kätte, mis seal kõneldakse? Seal kõneldakse seda, et liinisõduritest ja vabadusesõjalastest on osa maast ilma jäänud. Aga üks osa on seda saanud. Tähendab, maid ja metsi pole niipalju olnud, et oleks kõigile jätkunud. Üks saab ja teine ei saa. Niisugune elu lõpuks on.

Tuleme tagasi kriisi juurde. Kes selle juures süüdi on? Palgateenijad tehakse süüdlaseks ja vastutajateks, kui neilt ohvrit nõutakse. Mis kriis see on? See on kapitalistliku valmistamisviisi kriis. See on selle süsteemi anarkia tagajärg. Nii et vastutus peaks langema nende peale, kes seda kapitalistlikku valmistamisviisi ja saaduste jagamise süsteemi siin kannavad. See on süsteemi puudus, ja need vastutajad olete lõppude-lõpuks ka teie. Teie jääte nendeks vastutajateks, kes selle kriisi juures süüdi on. Muidugi teie olete niivõrt väikene üksus maailmas, nii et teid tuleb suurekstegeva klaasi läbi vaadata, enne kui teid näha on, nii et teie vastutuse osa on võrdlemisi väga väike. (V a h e l h ü ü e.) Küsite, kuidas on Venemaal? (V a h e l h ü ü e d.) Kas teie olete ka vaadanud Venemaa arvused praegusel ajal?

(V a h e l h ü ü d e d.) Mis minu arvamine, selle jätan omale, aga need arvud näitavad, et Venemaa majandus näitab tõusu. Prantsusemaal, Saksamaal ja Inglismaal on surevus tõusnud, Venemaal aga vähenenud 30% võrra. Venemaal on elanikkude arv tõusnud 130 miljoni pealt 161 miljoni peale. Seal on muidugi omad puudused, aga asjata on praeguse majandusekriisi juures tuua võrdlusi Venemaalt, kui rikka Ameerika tänavatel on tuhanded inimesed ulalusetu ja nälgivad. Kahtlemata ei ole Venemaal tööpuudus kuigi suur ja ülesehitamise töö on seal ka käimas. (V a h e l h ü ü d e d.) Jah, härra Laur, see on täitsa õige põhimõte, kes tahab süüa ja kes suudab tööd teha, see peab ka tööd tegema. Sest inimese elu väärtus seisab lõppude-lõpuks selles, et ta midagi siin ilmas teeb. (V a h e l h ü ü e.) See ei ole tänane probleem. Võib-olla korraldame mõne vaidluseõhtu, ilma et seda oleks vaja siin puudutada. On majanduseteadlasi, kes sugugi neid väiteid ei toeta, mida teie siin nimetate.

Majanduslik kriis on üle terve maailma, samuti ka põllumajanduse kriis, kuna on kõik sassi aetud nende korraldustega ja abinõudega, mis tarvitusele võetakse, ja üks abinõu, mis anarkiaat sünnitab, on kahtlemata see liikumine, mis on sihitud paljake vähendamise poole. Loota nüüd suuri tulemusi, loota efekti meilgi Eesti oludes üldisest paljake vähendamisest, uskuge, see on asjata illusioon ja sellele arvamisega jõuate ka teie kord, kui kord tagasi vaatame nende sündmuste peale.

Need, kes praegu jutustavad seda, et tuleb paljake vähendada töölistele ja põllutöölistele... (V a h e l h ü ü e.) Seda nõutakse maal? Mis maal nõutakse, kas olete saanud kõiki neid nõudmisi täita? (V a h e l h ü ü d e d.) Ma arvan, et igal inimesel on oma nõudmised, aga ega teie ometi neid nõudmisi kõiki täita ei või. Need nõudmised tulevad kokku võtta ja vaadata, mis neist antud oludes otstarbekohane täita ja mis mitte. Riigikogu liikme ülesanne ei ole see, et tema läheb maale, ja kui talle öeldakse, et vaadake, meie nõuame seda ja seda, peaksime saama juurdeldõikeid,

meile peaks antama tükk metsa, siis ütleb — jah, jah, küll ma lähen Riigikogusse ja nõuan välja. Nii ei saa. Nii ei ole tehtud mitte ühes maakonnas, vaid mitmes maakonnas. Tuleb kohe ette öelda, et juurdeldõigete andmise juures on maksev niisugune kord, metsa andmise juures niisugune kord, ja tagavarad on niisugused ja niisugused. Seda kõike tuleb ära seletada. Kui maal öeldakse, et vaadake, palgad on kõrged, tulevad maha võtta, siis tuleb ikka ära seletada, et selle tagajärjel rahva ostujõud väheneb. Kui paljake vähendamine üldiseks nähteks saab, kui töölistelt hakatakse paljake võtta, kui põllutöölistel hakatakse paljake alla suruma, (V a h e l h ü ü d e d.) kui seda tegema hakatakse ja teostatakse, siis suureneb sotsiaalne viletsus, suureneb alatoitus. See suurendab üldist majanduslikku kriisi ja ka põllumajanduslikku kriisi, toob raskusi ka põllumajandusele.

Juhataja: Rkl. Soots'ilt on ettepanek, lõpetada koosolek.

J. Soots: Lubage teile ette kanda need motiivid, mille alusel säärase ettepaneku tegin. Meie istungjärk on jõudnud lõpustaadiumisse. Et rutemini lõpetada istungjärku on tarvis, et komisjonid veel täna oma töö lõpetaksid. Rahaasjanduse komisjonis on mõned rutulised seadused, ja selle tõttu on rahaasjanduse komisjon kokku kutsutud kella 1-ks päeval. Riigikogu koosoleku päevakord ei ole küll läbi, üks punkt on veel, aga meie võime õhtul kauem istuda ja selle seaduse läbi arutada.

A. Laur: Mina härra Soots'i ettepaneku vastu ei vaidle, küll aga tahan rõhutada seda, et komisjon ka päevakorda võtaks kinnisvaramaksu vähendamise seaduse. (V a h e l h ü ü e.) Nii et üks asi on kindel, et see seadus tuleb komisjonis vastu võtta ja ka Riigikogu plenumis.

J. Soots'i ettepanek võetakse vastu.

Juhataja: Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 13.12 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).